

TER BESLISSING

Aan
Van
Via
Kopie aan
Afgestemd met

R via M

Bescherming persoonlijke levenssfeer

Datum
29 juni 2026

Onze referentie
BZ2629115
Opgesteld door

Bescherming persoonlijke levenssfeer

nota

Wapenexport Indonesië – Communicatiesystemen 73386

Aanleiding

Vergunningaanvraag van het bedrijf [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie
[redacted] voor de definitieve uitvoer van
militaire goederen (communicatiesystemen en toebehoren).

Geadviseerd besluit

M: Graag uw akkoord met **positief** buitenlandpolitiek advies aan R gezien de uitkomst van de toetsing aan de 8 criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt en het verzenden van de bijgevoegde Kamerbrief

R: Graag uw akkoord met **toewijzing** van de vergunningaanvragen voor de uitvoer van militaire goederen, op basis van het advies van M en het verzenden van de bijgevoegde Kamerbrief.

Kernpunten

Transactie

- [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie
[redacted] verzoekt toestemming voor de definitieve uitvoer van militaire goederen (communicatiesystemen en toebehoren) t.w.v. €2.178.000 naar Indonesië via Turkije;
- Specifiek gaat het om een levering van een tactisch datalinkstelsel [redacted]
[redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie
[redacted] inclusief bijbehorende onderdelen, programmatuur, technologie, logistiek en technische bijstand. Met dit systeem worden militaire eenheden in staat gesteld in *realtime* data uit te wisselen;
- De te leveren systemen en toebehoren zijn bedoeld voor twee fregatten [redacted] die momenteel worden gebouwd door scheepswerf [redacted]
[redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie
[redacted] voor de Indonesische marine (eindgebruiker);
- Voordat de goederen bij de eindgebruiker terechtkomen, worden ze ontvangen door [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie
[redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

in Turkije. Dit is een toonaangevende defensieonderneming die onderaannemer is voor de levering van vuurleidingssystemen waarvan de te leveren datalinksystemen in casu onderdeel van uitmaken;

Datum
29 juni 2026

- In het verleden zijn op verschillende niveaus meermaals vergunningen toegewezen voor de uitvoer van vergelijkbare goederen met dezelfde eindgebruiker (marine van Indonesië), het meest recent in april 2026 (442144) en eerder in januari 2026 (193927) en in december 2025 (192247) na goedkeuring van M en R;
- Bij toewijzing dient de Tweede Kamer, conform motie El Fassed, versneld per brief te worden geïnformeerd, aangezien het een compleet systeem betreft (inclusief bijbehorende programmatuur en logistiek) met een transactiewaarde van boven de €2.000.000,- en een eindbestemming niet zijnde een EU-, NAVO- of daaraan gelijkgestelde (Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland) landen;
- Er zijn geen relevante EU-*denials*.

Buitenlandpolitieke overwegingen

- Toetsing aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport is **positief**, waarbij extra aandacht is besteed aan criterium 2 (eerbiediging mensenrechten en naleving humanitair oorlogsrecht) en criterium 4 (regionale stabiliteit);
- De mensenrechtensituatie in Indonesië is een blijvend punt van aandacht. Er zijn met regelmaat gewelddadige incidenten (o.a. met onafhankelijkheidsgroeperingen) in de Papoea-provincies,

Internationale en diplomatieke belangen

- Er bestaan signalen dat op land opererende eenheden van de eindgebruiker (Indonesische marine) betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen in de Papoea-provincies, zoals illegale uithuiszettingen en geweldsincidenten.³ In november 2025 heeft het journalistieke platform *Pointer* een artikel gepubliceerd onder de titel 'Nederland levert militair materieel aan Indonesische marine, die mensenrechten schendt in West-Papoea' waarbij het verwijst naar enkele lokale bronnen.⁴ Naar aanleiding van deze publicatie heeft het lid Kröger (Progressief Nederland) in december 2025 Kamervragen gesteld over de

Internationale en diplomatieke belangen

³ [Indonesian Navy wants to evict residents in Manokwari](#): - Human Rights Monitor; Empat aktivis KNPB ditahan di Polres Yahukimo ("Vier KNPB-activisten werden vastgehouden op het politiebureau van Yahukimo"), <https://jubi.id/polhukam/2025/empat-aktivis-knpb-ditahan-di-polres-yahukimo/> | 14 juli 2025.

⁴ [Nederland levert militair materieel aan Indonesische marine, die mensenrechten schendt in West-Papoea](#) | [Pointer](#) | KRO-NCRV; Empat aktivis KNPB ditahan di Polres Yahukimo ("Vier KNPB-activisten werden vastgehouden op het politiebureau van Yahukimo"), [Empat Aktivis KNPB Ditahan Di Polres Yahukimo](#) | [Jubi Papua](#) | 14 juli 2025.

levering van militair materiaal aan de Indonesische marine. In de beantwoording van deze Kamervragen heeft het kabinet aangegeven dat, gelet op de specifieke aard van de goederen en het eindgebruik, er bij eerder afgegeven vergunningen geen (duidelijk) risico op ongewenst eindgebruik is vastgesteld (16 december 2025);

Datum
29 juni 2026

- De goederen binnen de voorliggende transactie zijn bedoeld om de maritieme communicatiecapaciteiten van de Indonesische marine te versterken aan boord van [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

[redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

[redacted] Er zijn geen aanwijzingen dat de goederen uit voorliggende transacties een rol spelen bij bovengenoemde zorgen. De specifiek uit te voeren goederen worden ingezet voor maritieme communicatiedoelinden en lenen zich niet voor inzet bij bovengenoemde punten van zorg in de Papoea-provincies die zich op land zouden hebben voorgedaan;

- Gelet op bovenstaande bestaat er geen duidelijk risico dat de te leveren goederen (communicatiesysteem voor maritiem gebruik en bijbehorende onderdelen) zullen worden ingezet voor binnenlandse onderdrukking, dan wel ernstige schendingen van de mensenrechten of het humanitair oorlogsrecht. Toetsing aan criterium 2 is **positief**;
- Indonesië is betrokken bij verschillende grensgeschillen, maar zoekt hiervoor naar diplomatieke of internationaalrechtelijke oplossingen. Hiermee is het risico op militaire escalatie gering;
- China betwist een deel van de Indonesische Exclusieve Economische Zone (EEZ) bij de Natuna-eilanden (bijv. m.b.t. visrechten) maar **niet** het Indonesisch eigendom van deze eilanden. De schepen waarvoor het systeem uit voorliggende aanvragen is bedoeld kunnen (ook) bij deze eilanden worden ingezet;
- De fregatten in casu beogen door hun aanwezigheid in de Indonesische territoriale wateren en exclusieve economische zone een afschrikkende werking uit te oefenen, teneinde de maritieme veiligheid en de territoriale integriteit van de Indonesische archipel te waarborgen. Risico op offensieve inzet tegen buurlanden is echter gering, gezien de diplomatieke en vreedzame opstelling van Indonesië;
- Gelet op het bovenstaande bestaat er geen duidelijk risico dat de te leveren goederen door de eindgebruiker zullen worden ingezet voor agressie jegens een ander land of het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken. Toetsing aan criterium 4 is **positief**;

Economisch en/of strategisch belang

- De transactiewaarde bedraagt €2.178.000;
- Dit is een transactie met een aanzienlijke waarde. Toewijzing van deze aanvraag kan leiden tot vervolgoorders voor [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

Toelichting

Transactie CDIU 73386

De transactie betreft de definitieve uitvoer van een communicatiesysteem,

inclusief bijbehorende programmatuur en logistiek, van het type [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

Dit

Datum
29 juni 2026

systeem stelt het schip in staat om tactische data uit te wisselen met andere platformen, zoals andere (lucht)vaartuigen.

De levering omvat specifiek een complete set voor de installatie, werking en het onderhoud van het [redacted] in maritieme uitvoering. Dit bestaat uit twee [redacted] inclusief twee bijbehorende stroomomvormers om de beschikbare netspanning om te zetten, alsmede twee sets installatiemateriaal met de benodigde connectoren voor integratie in het scheepssysteem. Voor onderhoud en configuratie wordt één laptop meegeleverd. Daarnaast wordt een extra [redacted] [redacted] als reserveonderdeel geleverd, die snel kan worden uitgewisseld bij een defect [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

[redacted] Ter ondersteuning van installatie, integratie en gebruik wordt Engelstalige technische documentatie verstrekt, bestaande uit installatiegegevens, een Interface Control Document (ICD), een gebruikershandleiding en een software-installatiehandleiding. [redacted] zal naast de levering van de data link systemen met toebehoren tevens integratie, installatie en test-activiteiten uitvoeren bij zowel [redacted] in Turkije als bij [redacted] in Indonesië

Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

Het communicatiesysteem is gekoppeld aan een *combat management system* van [redacted] Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

[redacted] gevestigd in Turkije, en Turkije zal het tactisch datalinkstelsel dus integreren in het door hen ontwikkelde systeem. Op basis van de beeldopbouw kan hiermee worden vastgesteld welke objecten of actoren als vriendelijk, neutraal of vijandig worden aangemerkt. Vervolgens vindt het commandoproces met betrekking tot wapeninzet plaats, gevolgd, indien van toepassing, door daadwerkelijke wapeninzet met behulp van vuurleiding. Dit systeem zal vervolgens in gebruik worden genomen aan boord van twee nieuw te bouwen fregatten voor de Indonesische marine; [redacted]

Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie

Toetsing aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport

*Toetsing aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport is **positief**, waarbij extra aandacht is besteed aan criterium 2 (eerbiediging mensenrechten en humanitair oorlogsrecht) en criterium 4 (regionale stabiliteit).*

Internationale verplichtingen (CR1)

De voorliggende transactie is in overeenstemming met de internationale verplichtingen van Nederland, waaronder wapenembargo's van de VN, de EU en de OVSE, alsook met verdragen inzake non-proliferatie van

massavernietigingswapens en andere relevante internationale afspraken. Toetsing aan criterium 1 is **positief**.

Datum
29 juni 2026

Eerbiediging mensenrechten en humanitair oorlogsrecht (CR2)

De bescherming van mensenrechten is in Indonesië grondwettelijk vastgelegd, maar naleving is op verschillende terreinen een punt van zorg. Er zijn in bredere zin zorgen over de ruimte voor het maatschappelijk middenveld.⁵

Internationale en diplomatieke belangen

De eindgebruiker (marine van Indonesië) is hierbij niet betrokken.

Internationale en diplomatieke belangen

De overwegingen ten aanzien van de betrokkenheid van op land opererende eenheden van de Indonesische marine bij mensenrechtenschendingen in de Papoea-provincies zijn besproken onder de kernpunten. Er zijn geen aanwijzingen dat de goederen uit voorliggende transacties een rol spelen bij deze zorgpunten. De specifiek uit te voeren goederen worden ingezet voor maritieme communicatiedoeleinden en lenen zich niet voor benoemde problematiek waar openbare bronnen over spreken.

Hiermee bestaat er geen duidelijk risico dat de te leveren goederen (communicatiesysteem voor maritiem gebruik en bijbehorende onderdelen) zullen worden ingezet voor binnenlandse onderdrukking, dan wel ernstige schendingen van de mensenrechten of het humanitair oorlogsrecht. Toetsing aan criterium 2 is **positief**.

Interne conflicten (CR3)

Zoals besproken onder de kernpunten en onder CR2 bestaat er berichtgeving over de betrokkenheid van op land opererende eenheden van de Indonesische marine in de Papoea-provincies.

Internationale en diplomatieke belangen

Internationale en diplomatieke belangen

De primaire functie van de fregatten waarvoor de uit te voeren goederen bestemd zijn, is de bescherming van de maritieme wateren. De offensieve inzet van deze (en andere schepen van de Indonesische

⁵ [The State of the World's Human Rights: April 2025 | Amnesty International](#)

⁶ Zie de bronnen opgenomen in voetnoot 1 en 2.

⁷ [Indonesia investigates police 'torture footage' - BBC News](#).

marine) t.a.v. de Papoea-provincies ligt niet voor de hand en heeft in het verleden ook niet plaatsgevonden.

Datum
29 juni 2026

Bovendien betreft het in de voorliggende aanvraag om goederen die zich, gezien hun aard (communicatiesysteem voor maritiem gebruik en toebehoren) niet lenen voor inzet bij de punten van zorg in de Papoea-provincies die zich op land zouden hebben voorgedaan. Er bestaat hiermee geen duidelijk risico dat de voorliggende transacties zullen leiden tot het uit uitlokken, verlengen of verergeren van bestaande spanningen of conflicten in Indonesië. Toetsing aan criterium 3 is **positief**.

Handhaving regionale stabiliteit (CR4)

Regionaal gezien lopen in de Zuid-Chinese Zee al geruime tijd diverse geschillen, in het bijzonder over bepaalde eilanden in het gebied. Een gevolg hiervan is dat de maritieme capaciteiten van de betrokken landen worden uitgebreid. Binnen deze ontwikkelingen lopen met name de spanningen tussen China en de Filipijnen op. Indonesië is geen partij bij het dispuut, maar de Chinese lijnenkaart (*nine-dash line*) overlapt met de Indonesische EEZ. Daarom houdt Indonesië de gebeurtenissen in dit conflict en de Chinese activiteiten in het gebied nauwlettend in de gaten.

Internationale en diplomatieke belangen

China betwist een deel van de Indonesische EEZ, maar niet het Indonesisch eigendom van de Natuna-eilanden.

Internationale en diplomatieke belangen

Indonesië maakt ook gebruik van diplomatieke kanalen om zich uit te spreken over de ontwikkelingen in de regio. De gesprekken tussen ASEAN en China over een Code of Conduct voor de Zuid-Chinese Zee zijn in 2023 geïntensiveerd, mede op voorspraak van Indonesië.

Internationale en diplomatieke belangen

Internationale en diplomatieke belangen

Internationale en diplomatieke belangen

Negatieve toetsing aan criterium 4 vereist het bestaan van een duidelijk risico dat de te leveren militaire goederen ingezet zullen worden voor agressie jegens een ander land of het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken. Gelet op het feit dat Indonesië bestaande spanningen of geschillen via de diplomatieke weg tracht op te lossen en China het Indonesisch eigendom van de Natuna-eilanden niet betwist, bestaat er in dit geval geen duidelijk risico. Toetsing aan criterium 4 is **positief**.

Veiligheid NL en bondgenoten (CR5)

De voorliggende transactie heeft geen significante gevolgen voor de Nederlandse defensie- en veiligheidsbelangen en die van bondgenoten. Toetsing aan criterium 5 is **positief**.

Houding terrorisme/grensoverschrijdende criminaliteit/non-prol (CR6)

Toetsing aan criterium 6 kan negatief uitvallen indien het land van eindbestemming terrorisme en internationaal georganiseerde criminaliteit heeft gesteund of aangemoedigd; diens internationale verplichtingen, in het bijzonder wat betreft het niet-gebruiken van geweld en het humanitair oorlogsrecht, heeft geschonden; verdragen met als doel het tegengaan van non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening niet heeft ondertekend, geratificeerd of geïmplementeerd. Hiervan is in het geval van Indonesië geen sprake. Toetsing aan criterium 6 is **positief**.

Omleidingsrisico CR7)

Gelet op het grote belang van Indonesië bij de modernisering van zijn marine, waarbij de betreffende schepen bijdragen aan de bescherming van de uitgestrekte maritieme grenzen van het land, alsmede aan de ontwikkeling van de nationale defensie-industrie en het verminderen van de afhankelijkheid van buitenlandse leveranciers, is het opgegeven eindgebruik aannemelijk. Daarnaast is de samenwerking met Vertrouwelijk verstrekte bedrijfsinformatie in Turkije meermaals publiekelijk in het nieuws geweest, zijn er eindgebruikersverklaringen aanwezig en zijn de eindgebruiker en ontvanger, voor zover bekend, niet betrokken geweest bij eerdere omleidingsincidenten. Toetsing aan criterium 7 is **positief**.

OS-toets (CR8)

Volgens de OECD/DAC-lijst behoort Indonesië tot de *Upper Middle Income Countries*. Indonesië heeft de grootste economie van Zuidoost-Azië en de sociale uitgaven (waaronder gezondheidszorguitgaven en onderwijsuitgaven) zijn gemiddeld gelijk gebleven. Het percentage defensie-uitgaven van het BNP ligt al een aantal jaar net onder de 1%. Dit is ruim onder de OESO-DAC norm van 4,5%.

De overheid van Indonesië leverde de afgelopen jaren positieve OS-inspanningen. Deze lopen geen risico om door de voorliggende aanvragen tenietgedaan te worden. De toetsing aan criterium 8 is daarom **positief**.

Datum
29 juni 2026